

I6 40

KANSALLISKIRJASTO

1/2017

Minun aarteeni

KANSALLISKIRJASTON
ASiantuntijoiden
omat suosikit

S. 7

Haastattelussa Leena Krohn s. 4 / Kuinka verkko
arkistoidaan? s. 20 / Sirpa Kähkösen uusi kolumni s. 25

SISÄLLYS

1/2017

1

Pääkirjoitus
Liisa Savolainen

2

Ledare

3

Kansalliskirjasto vinkkaa

4

Minun Kansalliskirjastoni
– kirjailija Leena Krohn
Suvi Kingsley

6

Historian opetuksen Pokémon
Suvi Kingsley

7

Minun aarteeni

8

Ensimmäinen tunnettu maanmittaukseen
perustuva kartta Venetsiasta
Mika Hakkarainen

10

Pieniä paloja historiaa
Eeva-Liisa Leppänen

12

Englantilaisen messukirjan
fragmentit noin vuodelta 1200
– Fragmenta membranea l.31
Jaakko Tahkokallio

14

Armas Launiksen arkisto:
Hämeenlinnasta Nizzaan
Petri Tuovinen

16

Kalmin Pohjois-Amerikan
matkan aineistot
Harri Ahonen

18

"Tämä on kulttuuri- ja historiateko!"
Tuula Pääkkönen ja Jukka Kervinen

20

Kuinka verkko arkistoidaan?
Juha Hakala

24

Kansalliskirjasto lukuina 2016

25

Kolumni: Taivas Rotundan yllä
Sirpa Kähkönen

26

Kirjastossa tapahtuu

30

Näyttelyt

LIISA SAVOLAINEN

Apulaiskirjastonjohtaja
Kansalliskirjasto

Datalla kohti tulevaa

Vuoden alusta Kansalliskirjastolla alkoi uusi neljän vuoden strategiakausi. Strategiassaan kirjasto on hahmottanut kehitystään aina vuoteen 2020 asti. Kehityksen painoalueet jatkuvat tutuilla teemoilla: kirjasto painottaa palveluja ja digitaalisuutta. Erityisiksi painoalueiksi on nostettu metadata ja tutkimuspalvelut. Niin avoin tiede kuin digitaaliset ihmistieteetkin ovat vahvasti esillä.

Digitaalisuus kaikkienensa on haaste niin kirjastolle kuin monille muillekin organisaatioille. Digitaalisuus on läsnäoloa verkossa – verkkopresenssiä – koko organisaation olemuksella. Verkossa organisaation tulee olla tunnistettava, oikeissa paikoissa, tavoitettavissa, ymmärrettävissä ja käytettävissä. Verkkopalveluja ei enää kehitetä erillisinä osina muista palveluista, vaan verkko on se ympäristö, missä kirjasto saa muotonsa.

Kansalliskirjastolle digitaalisuuteen liittyy kaksi mielenkiintoista kehityslinjaa. Verkkopalvelut tarvitsevat yhteentoimivuutta ja löydettävyyttä, jonka verkkopalveluihin liitetty metadata varmistaa. Kansalliskirjasto on erityisesti kuvailevan metadatan asiantuntijaorganisaatio, joka pystyy tarjoamaan tällä saralla yhä parempia palveluja yhä laajemmalle asiakaskunnalle.

Toinen kirjaston digitaalisuuteen kiinteästi liittyvä palvelu on datan tarjoaminen. Kirjasto on digitalisoinut merkittäviä suomalaisia sisältöjä, esimerkiksi sanoma- ja aikakauslehtiä. Näiden aineistojen tarjoaminen digitaalisten kuvien lisäksi koneluettavana datana on tämän päivän tutkijapalvelua.

Kirjaston perustehtävä on edelleen sama vanha julkaisutuotannon kerääminen ja tutkimusaineistojen tarjoaminen. Vain aineistot ovat digitalisoituneet. Jatkuva ja kiihtyvä julkaisutuotannon muutos ja uuden teknologian kehittyminen pitävät huolen siitä, että kirjastonkin on jatkuvalla kiihkeydellä kehitettävä osaamistaan, teknistä kapasiteettiaan ja palveluitaan.

Kansalliskirjasto perinteisenä instituutiona ei vain nojaudu vanhaan, vaan nimenomaan tähän päivään ja tulevaan. Tarjoamme aarteita ja triviaalia – dataa ja fyysisiä aineistoja – tämän päivän tutkimukselle ja tuleville sukupolville.

LIISA SAVOLAINEN

Biträdande biblioteksdirektör
Nationalbiblioteket

Svensk översättning:
Svenska översättningsbyrån

Med data mot kommande tider

På nationalbiblioteket började en ny strategiperiod på fyra år vid ingången av året. I sin strategi har biblioteket skisserat upp utvecklingen ända fram till år 2020. Prioriteringarna i utvecklingen är bekanta från förut: biblioteket betonar tjänster och digitalitet. Prioritetsområden som särskilt lyfts fram är metadata och forskningstjänster. Både öppen vetenskap och digitala humaniora är starkt framme.

Digitaliteten med allt vad det innebär är en utmaning såväl för biblioteket som för många andra organisationer. Digitalitet är närvaro på nätet – webbpresens – med hela organisationens väsen. På nätet måste organisationen vara igenkännbar, finnas på de rätta ställena, vara nåbar, begriplig och användbar. Nuförtiden utvecklar man inte längre webbtjänsterna separat från andra tjänster, utan nätet är den miljö där biblioteket tar form.

För nationalbiblioteket är digitaliteten förenad med två intressanta utvecklingslinjer. Webbtjänsterna måste vara interkompatibla och lätta att hitta och det säkerställs av metadata som kopplas till tjänsterna. Nationalbiblioteket är en sakkunnigorganisation särskilt inom beskrivande metadata och kan inom detta gebiet tillhandahålla allt bättre tjänster för en allt bredare kundkrets.

En annan av bibliotekets tjänster som är fast förbunden med digitaliteten är tillhandahållandet av data. Biblioteket har digitaliserat stora mängder finländskt innehåll, exempelvis tidningar och tidskrifter. Forskarservice av idag är att tillhandahålla detta material, inte endast digitala bilder, i maskinläsbar form.

Bibliotekets grundläggande uppgift är fortfarande densamma som tidigare, att samla in publikationsproduktion och erbjuda forskningsmaterial. Det är bara materialet som har digitaliserats. De fortlöpande och tilltagande ändringarna i publikationsproduktionen och den nya teknikens utveckling sörjer för att också biblioteket med ständig intensitet måste förkovra sitt kunnande, sin tekniska kapacitet och sina tjänster.

Nationalbiblioteket som traditionell institution förlitar sig inte endast på det som varit, utan uttryckligen på det som är och det som ska komma. Vi bjuder på skatter och trivialia – data och fysiska material – för dagens forskning och för kommande generationer.

Digissä jo yli 11 miljoonaa sivua

Digi.kansalliskirjasto.fi -palvelussa on nyt käytössä yli 11 miljoonaa sivua aineistoja. Digitoituja sanomalehtiä on noin 4,5 miljoonaa ja aikakauslehtiä noin 6,4 miljoonaa sivua. Ennen vuotta 1920 ilmestyneet julkaisut ovat kaikkien avoimessa käytössä ja sitä uudemmat ovat käytössä vapaakappalekirjastoissa eri puolella maata. Palve- luun tulee lisää aineistoja koko ajan.

Löydä suomalaiset tiedelehdet verkosta

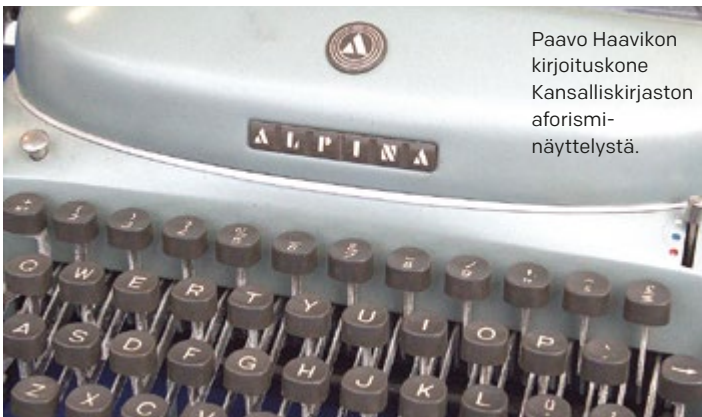
Journal.fi -sivustolta löytää jo 30 suoma- laista tieteellistä lehteä ja vuosikir- jaa aina historiasta hyönteistietee- seen. Kaikki portaalin lehdet ovat il- maiseksi ladattavissa ja luettavissa ja sen etusivulta näkee helposti uusim- mat numerot ja suosituimmat artik- kelit. Sivustoa ylläpitää Tieteellisten seurain valtuuskunta ja sen kehittä- mistyö on osa Kotimaiset lehdet avoi- miksi ja vaikuttamaan -hanketta, jos- sa Kansalliskirjasto on ollut mukana.

Tilaa Kansalliskirjaston uutiskirje!

Uutiskirje ilmestyy muutaman kerran vuodessa ja se tarjoaa ajankohtaista tietoa kirjaston palveluista ja toimin- nasta, mm. tapahtumista ja kokoel- mista. Uutiskirjeen voi tilata Kansallis- kirjaston verkkosivuilta. www.kansal- liskirjasto.fi

LAHJOITA 10 EUROA!
LÄHETÄ TEKSTIVIESTI
KANSALLISKIRJASTO
NUMEROON 16499!
(POL-2014-11-778)

SUVI KINGSLEY

Paavo Haavikon kirjoituskone Kansalliskirjaston aforismi- näyttelystä.

Inspiroidu aforismitaiteesta ja osallistu kilpailuun

Rotundan Maailma on Sana -näytte- lyn yhteydessä järjestetään aforismi- kilpailu, jonka teemana on "Suomi ja suomalaisuus". Osallistua voi sähkö- postitse (kk-aforismikilpailu@helsinki.fi) tai paikan päällä näyttelyssä, Rotundan 6. kerroksessa.

Voittaja palkitaan 300 eurolla, li- säksi jaetaan muita palkintoja. Afori- smit on toimitettava kilpailuun vii- meistään tiistaina 31.10.2017.

Kilpailun järjestää Kansalliskir- jasto ja Suomen Aforismiyhdistys, yhteistyössä Ylen kanssa.

KÄÄNNÖSTEN INSPIROIMANA KIRJAILIJAKSI

Leena Krohn lahjoitti Kansalliskirjastolle romaaniensa käännöksiä. Miten ne on vastaanotettu maailmalla? Ja mitä käännöskirjallisuus hänelle merkitsee?

KYSYMYKSET: **SUVI KINGSLEY**
KUVA: **LAURA BÖÖK**

Mikä kirjoistasi on käännettyin?

Luulen, että käännettyin on *Ihmisen vaatteissa*, toisena varmaan *Tainaron*.

Minne kirjojasi on viety eniten?

Japaniksi on käännetty suuri osa tuotantoani. Siitä voi kiittää loistavaa kääntäjää Hiroko Shiraišia.

Mikä käännös on sinulle rakkain?

On montakin minulle tärkeää käännöstä, kuten nuo japaninnokset sekä esim. bulgariankielinen *Ihmisen vaatteissa*, koska se taisi olla ai-

van ensimmäisiä. Ihailen myös Thomas Warburtonin hienoa ruotsinnosta *Tainaronista*.

En aloittelevana kirjailijana osannut muuten edes toivoa, että kirjojani käännettäisiin.

Mistä olet ylpein?

Juuri nyt *Tainaronin* juuri ilmestyneestä espanninnoksesta sekä vuosi sitten Cheeky Frawgilta ilmestyneestä *The Collected Fiction of Leena Krohn*, jolla on monta kääntäjää ja johon sisältyy noin puolet tuotantostani.

Miten eri tavoin kirjojasi on otettu vastaan, luettu ja tulkittu eri puolilla maailmaa?

En seuraa mitenkään järjestelmällisesti kirjojeni saamaa kritiikkiä edes täällä Suomessa saati ulkomailla. Mutta minulle on jäänyt erityisesti mieleen venäläisiltä koulu lapsilta kääntäjän kautta saatu ymmärtävä ja syvälinen palaute *Ihmisen vaatteista*, samoin Unkarista, Etelä-Koreasta ja Japanista kantautunut myönteinen kritiikki.

Myös tärkeää on toisten kirjailijoiden antama palaute. Tästäkin syystä minua ilahdutti viime vuonna Elizabeth Handin kritiikki *Collected Fictionista* Los Angeles Timesissa. Jeff VanderMeer, joka kustansi tuon teoksen, on itsekin paljon julkaissut kirjailija.

Negatiivisesta palautteesta mieleenjäävimpiä on suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden tuomio Donna Quijotesta: ”jotain niin pimeätä” sekä ruotsalainen kritiikki: ”Årets sämsta bok var *Pereat mundus* av Leena Krohn, en fullständig obegriplig book... Den var utgiven med stöd av Nordiska rådet, antagligen i ett fäfangt försök att få svenska att läsa finsk litteratur. Hemska tanke.”

Pereat mundus onkin se kirjoistani, joka on saanut kaikkein risti-

”Olen ylpeä siitä, että pääkaupungissa on niin suurenmoinen instituutti, jonka fyysinen arkkitehtuuri kuvastaa Kansalliskirjaston henkistä merkitystä perintömme tallentajana.”

riitaisimman vastaanoton. Helsingin Sanomien Putte Wilhelmssonin mielestä se olisi tarvinnut ”insinöörin apua”, kun taas Takao Tomiyama Japanista kirjoitti: ”*Pereat mundus* on postmodernistinen mestariteos... Kirja on vertaansa vailla, en ole koskaan aikaisemmin lukenut mitään sen kaltaista.”

Onko koskaan käynyt ilmi, että kirjojasi käänöksissä on kadotettu joitakin merkityksiä tai viitauksia (lost in translation)?

En osaa antaa esimerkkejä, mutta olen vakuuttunut, että sellaisia menetyksiä on paljonkin, se on täysin väistämätöntä.

Luetko itse paljon käänöskirjallisuutta / kirjallisuutta eri kielillä?

Minusta ei koskaan olisi tullut kirjailijaa ilman käänöskirjallisuutta. Etenkin monet venäläiset kirjailijat olivat minulle nuoruudessani kuin elämän vettä, samoin Camus, jonka *Ruton* luin ensi kerran 8-vuotiaana, Bronten sisarukset, Andersen, J. H. Fabre, Harry Martinson, Salvatore Quasimodo ja Giuseppe Tomasi di Lampedusa.

Nykyään luen enemmän englanninkielistä (viimeksi Patricia Highsmithia ja Ian McEwanina) kuin suomenkielistä kirjallisuutta, ehkä siksi, että jo toistakymmentä vuotta

olen lukenut mieluummin e-kirjoja kuin painettuja.

Minkä maan kirjallisuus on sydäntäsi lähinnä?

Oman maan suomenkielinen lyriikka: Kiven, Harmajan, Kailaan, Leinon, Juvosen, Rekolan säkeet.

Mikä merkitys Kansalliskirjastolla on sinulle?

Hyvin varhaisia muistojaani on näkymä päärakennuksen kupolialista, sillä isäni Alf Krohn oli 50-luvun alussa töissä yliopiston kirjastossa. Rotundan korkeus suorastaan huijasi minua.

Olen paljasjalkaisena helsinkiläisenä (vaikka sittemmin maalaistuneena) ylpeä siitä, että pääkaupungissa on niin suurenmoinen instituutti, jonka fyysinen arkkitehtuuri kuvastaa Kansalliskirjaston henkistä merkitystä perintömme tallentajana.

Kirjasi *Mehiläispaviljonki* on valittu yhdeksi Ylen 101 kirjoista osana Kirjojen Suomi -hanketta.

Minkä noista 101 kirjasta koet parhaiten kiteyttävän jotakin oletetusta suomalaisuudesta, joko sitä kuvaten tai kyseenalaistaen ja haastaen?

Yhtä ei voi nimetä, mieluummin vaikka neljä: Ollin *Mustapartainen mies herättää pahennusta*, Maria Jotunin *Tohvelisankarin rouva*, Tove Janssonin *Muumipapan urytyöt* ja Pentti Haanpään *Noitaympyrä*.

2017 on suuri muutosten vuosi. Kirjoissasi tartut ajankohtaisiin aiheisiin ja luot vaikuttavia, pelottaviakin rinnakkaistodellisuuksia kuin myös tulevaisuuden kuvia. Mitä kirjaa suosittelisit kaikille heille, jotka tarvitsevat juuri nyt toivoa paremmasta ja uskoa ihmisyteen?

Kirsi Kunnaksen *Tiitiäisen satupuuta*.

HISTORIAN OPETUKSEN POKÉMON

Vuoden historian opettaja Pirjo-Riitta Westin lääke medialukutaidon rapistumiseen on ripaus Finnaa ja aimo annos keskustelua.

TEKSTI JA KUVA:
SUVI KINGSLEY

”Lapset ovat kyllästyneitä digiin. He haluavat kokea oikeita asioita”, sanoo Pirjo-Riitta West, vuoden 2016 historian ja yhteiskuntaopin lukion opettaja Kirkkonummelta.

”Mutta Finnasta he innostuvat”, hän jatkaa. Vanhat Kansalliskirjaston digitoimat sanomalehdet ovat olleet historian opetuksen oiva apuväline. ”Opimme mistä Suomessa kirjoitettiin ennen itsenäisyyttä, mikä silloin kuohutti. Tai miten esimerkiksi romaneista on kautta aikojen puhuttu, millaista vihapuhe oli ennen ja millaista se on nyt”, West kertoo.

Etenkin hän hehkuttaa Finna Street -toimintoa, jonka avulla mistä tahansa kadunkulmasta, pellon-

reunasta tai talosta voi löytää historiallista valokuvaa, riippuen siitä mitä se käyttäjän sijainnin perusteella ammentaa Finnan yli miljoonasta suomalaisten arkistojen ja museoiden valokuvasta. ”Tässä on digitaalinen väline, joka ei rasita silmiä tai kuluta niskaa, vaan vie oppilaani löytöretkelle ulos oikeaan maailmaan. He ovat innoissaan siitä, että saavat itse löytää asioita.”

Tänä keväänä Westin oppilaita on voitu nähdä Pasilan kaduilla tekemässä havaintoja rakennetun ympäristön ja infrastruktuurin muutoksista Finna Streetin avulla. Osana ilmiöoppimisen Eurooppalaiset tarinat -kurssia, ryhmä aikoo tehdä aiheesta näyttelyn, jonka avulla he opettavat muillekin ryhmille Finna Streetin käyttöä.

West itse käyttää Finna Streetiä kuin Pokémonia vapaa-ajallaan. Hän kertoo kuinka kierrellessään kotikulmillaan Nurmijärvellä hän löysi Finna Streetistä isänsä vuonna 1945 ottamia valokuvia, joista hänellä ei ollut tietoaakaan. ”Se sai ihoni kananlihalle! Finnan kautta pääsee sisälle historiaan. Se luo yhteyksiä menneen ja nykyisyyden välille käsinkosketeltavalla tavalla.”

Valeutisten, tviittien ja vaihtoehtoisten faktojen aikakautena West nostaa historian tutkimuksen perustaidot eli lähdeaineistojen lukemisen ja tiedonhankinnan etualalle. ”Koululaisten medialukutaito, etenkin digitaalisen maailman lukutaito, on hukassa. He eivät erota mikä on luotettava lähde ja mikä on vain näkökulmaa”, West huokaa.

Pallo on hänen mukaansa koululaitoksella. ”Koululla on tässä suuri vastuu. Koululaisten tulee osata erottaa median ääripää”, hän sanoo. West puhuu myös tutkivan journalismin ja tutkivan oppimisen – ja kirjastojen ja humanististen tieteiden – puolesta. ”Lähteisiin luottaminen on historian pääpöytä! Ja

Finna on portaali suomalaisten kirjastojen, museoiden ja arkistojen aarteisiin. Kansalliskirjaston haun aloitussivu löytyy kotisivulta www.kansalliskirjasto.fi

Finna Street löytää historiallisia kuvia sieltä missä olet ja Finna Streetin löytää osoitteesta → finna.fi/search/street

kontekstin tunteminen: mille kullijakunnalle, minä aikakautena ja millaista retoriikkaa käyttäen asioista on viestitty.” Hän käy oppilaidensa kanssa läpi mm. lehdistön historiaa ja keltaisen lehdistön syntymä ja kehitystä.

Westin tunneilla opitaan keskustelemaan ja kyseenalaistamaan. Sen hengessä hän ei epäröi kertoa oppilailleen, että hänelläkin on omat poliittiset suuntauksensa. ”Vaikka olenkin opettaja, en ole objektiivinen. Yritän tietenkin kertoa asioista objektiivisesti, mutta kyllä oppikirjaakin pitää lukea kriittisesti. Sekin on jonkun editoima versio jostakin.”

Menneisyyden ja nykyisyyden tarkastelu Finna Streetin tai vanhojen sanomalehtien läpi toimivat tehokkaana vastavoimana tietämättömyydelle ja ymmärtämättömyydelle. Westin luokkahuone onkin täynnä pieniä ja suuria ahaa-elämyksiä. ”Mikä saa ihmiset vaeltaamaan tuhansia kilometrejä paremman elämän toivossa? Niklas Meltion dokumentti Kasvot Syyrian sodalle veti yhden ryhmäni todella hiljaiseksi. Eihän tällaisia asioita voikaan ymmärtää, jos ei koskaan tule kosketuksiin niiden kanssa. Keskustelimme luokan kanssa pitkään vielä tunnin päätyttyä; kyllä siinä muutama maailmankuva toivottavasti avartui.”

Minun aarteeni

**KANSALLISKIRJASTON
ASiantuntijoille annettiin
miltei mahdoton tehtävä:
valitse henkilökohtainen
aarteesi kirjaston
115 hyllykilometriä
käsittävästä kokoelmasta.
Tässä esitellään uuden
juttusarjan viisi
ensimmäistä.**

ASiantuntijakuvat: SUVI KINGSLEY

MINUN AARTEENI /
MIKA HAKKARAINEN
Johtava tietoasiantuntija

Ensimmäinen tunnettu maanmittaukseen perustuva kartta Venetsiasta

Monrepos-kokoelma lienee kaikille tuttu samoin kuin sen perustaja Ludwig Heinrich von Nicolay; bibliofiili, diplomaatti ja hovivirkamies. Kirjastosta ja sen kirjoista on kirjoitettu paljon ja järjestetty useita näyttelyitä viimeisen 50 vuoden ajalta. Kokoelma sisältää kuitenkin materiaalia, jota tunnetaan yllättävän vähän, mm. sen kartografinen aineisto on jäänyt kirjakokoelman varjoon.

Kokoelman kartta-aineiston joukosta löytyy hyvinkin erikoisia tapauksia, joita Ludwig Heinrich Nicolay (1737–1820) oli hankkinut mitä ilmeisimmin joko nuoruudessaan ennen Venäjän palvelukseen siirtymistään tai Europan kiertueellaan 1781–1782 kruununprinssi Paavalin (myöhemmin keisari Paavali I) seurueessa.

Yksi tällainen on *Iconografica rappresentazione della inclita città di Venezia consacrata al regio Serenissimo Dominio Veneto*.

Se on venetsialaisen kuparinkaivertaja Lodovico

Ughi'n mittakaavaan 1:2260 laatima topografinen seinäkartta Venetsian kaupungista, ja ensimmäinen tunnettu maanmittaukseen perustuva kartta Venetsiasta. Kartta on kaiverrettu 20 kuparilevyllä ja painettu vesiviivatuille arkeille. Arkit puolestaan on liimattu kangasalustalle ja kartta voidaan taittaa niin, että se mahtuu 53 × 46 cm kokoiseen kartonkikoteloon. Avattuna sen mitat ovat haastavat 1475 × 2035cm. Hyväkuntoista seinäkarttaa on tuskin avattu täyteen laajuuteensa montaakaan kertaa, koska se vaatisi alustan jota ei kirjaston hallussa ole. Kartta julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1719. Monrepos-kokoelman kappale on vuodelta 1729.

Kartan oikeaa, vasenta ja alareunaa koristaa 16 vedutaa, maalausta jotka esittävät tunnistettavia kaupunkinäköymiä Venetsiasta. Kaiverrukset on tehty tunnetun vedutistin Luca Carlevaris'n (1663–1730) maalausten perusteella. Niiden kaivertajana pidetään Francesco Zucchia. Toisin kuin henkilöhistorialtaan muutoin täysin tuntematon Ughi, Zucchi (1698–1764) on sentään vähän tunnetumpi kaivertaja, kuparinpiirtäjä ja kuvittaja niin Venetsiassa kuin Euroopan laajuusestikin. Ughilta ei tunneta muita teoksia. Oikealla alakulmassa on kartussi, jossa on Ughin dedikaatio doge Alvise III Mocenigolle (1722–1733).

Oikeassa yläkulmassa voittoisa tasavalta on esitetty allegoriana meren kuningattarena yhdessä Pyhän Markuksen leijonan kanssa delfiinien, merieläinten ja jumaluksien kannattamana. Kaiverrus perustuu Sebastino Ricchin (1659–1734) maalaukseen ”Venezia trifante”.

Vasemmassa alakulmassa taas on puttien kannattama Francesco Morosinin vaakuna sotasaalistrofeiden ympäröimänä. Dekoraatio viittaa Morosinin johdolla 1684–1699 käytyyn voittoisaan sotaan Osmani-imperiumia vastaan. Vaakuna antanee osviittaa siihen, että kartan kustannuksista, maanmittauksesta tai kaiverruksesta ja painosta, on vastannut Morosini suku, jolle itse Francesco Morosini (k.1694). Monrepos-kokoelmasta vastaavanlaisia topografisia maanmittaukseen perustuvia kaupunkikarttoja 1700-luvun alusta löytyy kolme muutakin; Roomasta ja Wienistä.

MINUN AARTEENI /
EEVA-LIISA LEPPÄNEN
Kirjastonhoitaja

Pieniä paloja historiaa

Työskentelen Kansalliskirjastossa pienpainatekokoelmasta vastaavana kirjastonhoitajana. Kokoelma tunnetaan myös nimellä kansalliskokoelman luetteloinaton kokoelma, mikä onkin täsmällisempi nimi sillä aineistoa ei pääsääntöisesti löydy kirjaston tietokannoista.

Pienpainatekokoelmaan talletetaan vuosittain runsaasti esitteitä, mainoksia, ohjelmia ja aikatauluja. Kokoelmasta löytyy myös paljon vuosikertomuksia, postikortteja, radiokuunnelmia, lautapelejä, kalentereita ja exlibriksiä. Kaikesta tästä voikin jo päätellä, että kokoelma - nimestään huolimatta - on varsin suuri. Kokoelmassa on paljon suosittua aineistoa kuten vanhoja Anttilan tai Iittalan kuvastoja, teollisuuden hinnastoja ja matkailumainoksia, joita säännöllisesti tilataan lukusaleihin ja käytetään.

Tässä haluan nostaa esille pienempiä ja ehkä vaatimattomampia, jokapäiväiseen elämään liittyviä painatteita. Ne kertovat omalta osaltaan ajasta, jota ei enää ole. Nämä pienpainatteiden pienet palat historiaa ovat myös harvinaisuuksia, sillä monet niistä ovat mahdollisesti viimeiset säilyneet kappaleet.

Valitsemani aarteet monien vaihtoehtojen joukosta ovat:

Cunard-laivayhtiön esite vuodelta 1929. Yhtiön pääedustajana Suomessa toimi Höyrylaivaosakeyhtiön valtamerentakainen osasto. Siirtolaisuus on ollut ja on edelleen, jos ei lupaus, niin ainakin mahdollisuus parempaan elämään. Ja näihin liittyy monia tarinoita.

Vuoden 1940 Helsingin kesäolympialaisia varten painettu käsiohjelma. Kisoja suunniteltiin, ohjelmia ja aika-

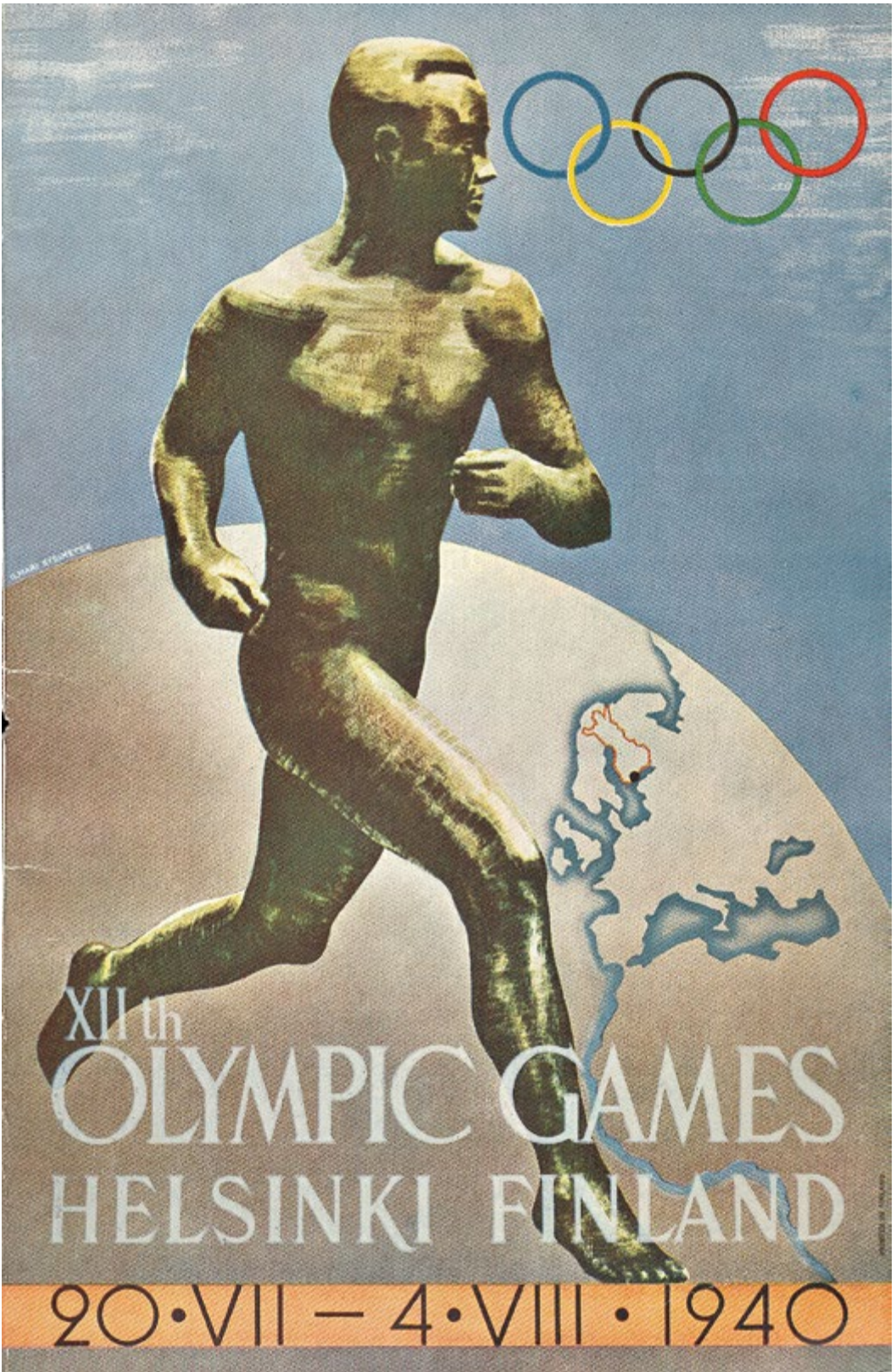
KUVAT: KANSALLISKIRJASTON PIENPAINATEKOELMAT

tauluja painettiin (ja saatiin kirjapainoista vapaakappaleina kirjastoon!), mutta sota muutti suunnitelmat.

M. G. Steniusen liikkeen siemen- ja kasviluettelo vuodelle 1897. Esite on kaunis ja pian on aika upottaa kädet multaan kasvimaalla – tarvitseeko enempää sanoa!

Löydä lisää pienpainatteita: www.doria.fi

MINUN AARTEENI /
JAAKKO TAHKOKALLIO
Tietoasiantuntija

Englantilaisen messukirjan fragmentit noin vuodelta 1200 – Fragmenta membranea I.31

Toisin kuin usein ajatellaan, keskiajan Euroopassa kirjoja eivät kopioineet vain munkit. Kirjojen valmistaminen alkoi muuttua kaupalliseksi käsityöläis toiminnaksi 1100-luvulla – kolmesataa vuotta ennen kirjanpainotaidon keksimistä. 1200-luvun alkupuolella kirjantekijöillä oli jo oma ammattikuntansa Pariisissa.

Kansalliskirjaston pergamenttiframeetit paljastavat, että myös Englannissa oli ammattimaisia kirjantekijöitä vuoden 1200 vaiheilla. Tämän messukirjan kopioinut kirjuri laati British Libraryssä säilytettävän historiallisten tekstien kokoelman St Paulin katedraalille ja hän toimi luultavasti Lontoossa.

Kirjan tunnusomaista koristelutyylä löytyy kymmenistä Kansalliskirjaston ja Ruotsin Riksarkivetin käsikirjoitusfragmenteista. Kaikki nämä kirjat on ilmeisesti valmistettu Englannissa ja tuotu Ruotsiin keskiajalla.

Vastaavia liturgisia kirjoja ei juuri tunneta Englannista. Tämä johtuu aineistojen säilymishistoriasta. Seurakuntien liturgiset kirjat olivat keskiajan kirjoista kaikkein arkipäiväisimpiä, ja ne menettivät käyttöarvonsa reformaation, vastareformaation ja kirjapainotaidon keksimisen myötä. Englannissa Henrik VIII:n toimeenpanema kirkon uudistaminen oli erityisen

1. Kansallis-
kirjasto, F.m. I.35

2. Kansallis-
kirjasto, F.m. I.31

KUVAT SUVI KINGSLEY

raju. Niinpä saarivaltakunnasta säilyy vain 90 ennen vuotta 1400-laadittua messukirjaa – vaikka kirkkojen määrän perustella niitä on täytynyt olla olemassa vähintään 40 000!

Ruotsin valtakunnassakin liturgiset kirjat kierrätettiin, mutta tämä tehtiin keskitetysti. Veroja keränneet kruununvoudit käyttivät kirjojen pergamenttilehtiä järjestelmällisesti tiliensä kansikääreinä, ja tämän kierrätyskäytön ansioista niistä on säilynyt noin 50 000 lehteä, näistä 9319 Kansalliskirjastossa. Meillä on esimerkiksi jäänteitä 369:stä messukirjasta, joista useimmat olivat käytössä Suomessa keskiajalla. Näiden joukossa säilyy myös fragmentteja englantilaisista kirjoista, joiden sisaret Britanniassa ovat tuhoutuneet.

Messukirjafragmentti ei ole aarre vain kauneutensa vuoksi. Se on aarre ennen muuta kirjan historian tutkijoille, sillä se on todennäköisesti yksi varhaisimmista todistuskappaleista kaupallisesta kirjojen valmistamisesta Englannissa ja Euroopassa.

MINUN AARTEENI /
PETRI TUOVINEN
Tietoasiantuntija

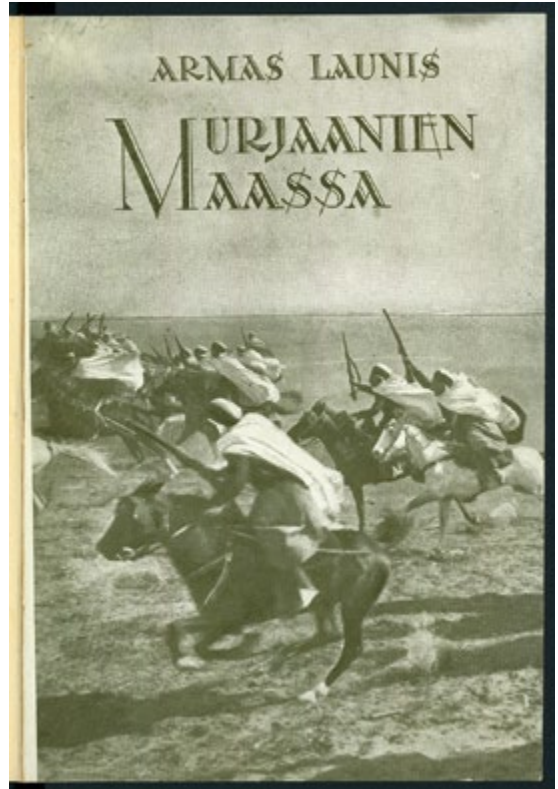
Armas Launiksen arkisto: Hämeenlinnasta Nizzaan

Valintani ei kohdistu yksittäiseen käsikirjoitukseen vaan kokonaiseen arkistoon.

Hämeenlinnaissa syntynyt Armas Launis (1884–1959) oli hyvin monipuolinen musiikkielämänsä henkilö. Hän oli ensinnäkin säveltäjä, joka keskittyi oopperoihin. Hän oli myös musiikintutkija ja tutkimusmatkailija, joka keräsi kansanlauluja muun muassa Lapisissa, Kainuussa, Inkerissä ja Virossa. Keräämiään ja kuulemiaan aiheita hän käytti hyväkseen temaattisena aiheistona oopperoissaan.

Launis matkusteli hyvin paljon eri puolella Eurooppaa, kunnes asettui Nizzaan 1930-luvulla. Hän dokumentoi kokemaansa kirjoittamalla kirjoja kuten *Kaipaakseni maa* ja *Murjaanien maassa*. Lisäksi hän toimi uutisreportterina lähettämällä artikkelia suomalaisiin sanomalehtiin. Hän toimi musiikinopettajana ja loi toimintaperiaatteet kansankonservatoriolle. Elokuvamusiikkiakin hän sävelsi etnografiseen filmiin Häidenvietto Karjalan runomailla. Launis oli hyvin tunnettu säveltäjä viime vuosisadan alkupuolella, mutta ajan saatossa hän painui unohduksiin, kunnes tutkijat ja muusikot kiinnostuivat hänestä viime vuosikymmeninä uudelleen.

Armas Launiksen arkisto on yhtä monipuolinen kuin oli hänen elämänsä ja siksi se on kiinnostanut kulttuurin tutkijoita hyvin eri tulosuunnista. Kansalliskirjasto on saanut Armas Launiksen arkiston vuonna 1960. Launiksen toiveena oli, että hänen arkistonsa

1. Armas Launis matkusti myös Pohjois-Afrikassa. Kirjassaan *Dans le pays des Maures* (Suom. *Murjaanien maassa* (1927)) hän kuvaa kokemuksiaan näiltä matkoilta.
2. Armas Launis oli kosmopoliitti, joka asettui asumaan pysyvästi Nizzaan. Suomeen hän ei enää palannut.
3. Jehudith-oopperan käsikirjoitus 1930-luvun loppupuolelta. Toistaiseksi sitä ei ole esitetty kokonaisuudessaan.

toimitettaisiin hänen kuolemansa jälkeen Helsingin yliopistolle, jota hän piti henkisenä kotinaan.

Omakohtaiseksi Launiksen arkiston tekee minulle se, että Kansalliskirjaston työurani alkuvaiheessa vuonna 2003 tutustuin Armas Launiksen tyttären Asta Schuwer Launikseen. Samana vuonna osallistuin Armas Launis -kollokviioon, joka järjestettiin Pariisissa Suomi-instituutissa. Olen myös kuulunut Armas Launis -seuran hallitukseen vuodesta 2003. Launiksen tyttären kautta muodostui yhteys Armas Launiksen elämään ja arkistoon.

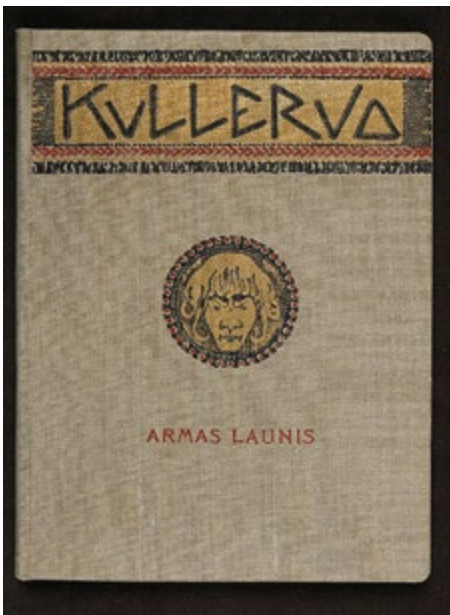
Työssäni olen luonnollisesti tavannut lukuisia säveltäjiä ja perikuntia, mutta Launis oli tässä suhteessa ensimmäisiä. Asta Schuwer Launis vieraillee Suomessa vuosittain ja vieraillee usein myös Kansalliskirjastossa.

2

4

4. Aleksis Kiven näytelmään pohjautuva Kullervo-ooppera oli Armas Launiksen toinen ooppera, joka valmistui 1917. Launis laati itse oopperoidensa libretot.

3

MINUN AARTEENI /
HARRI AHONEN
Kokoelmapäällikkö

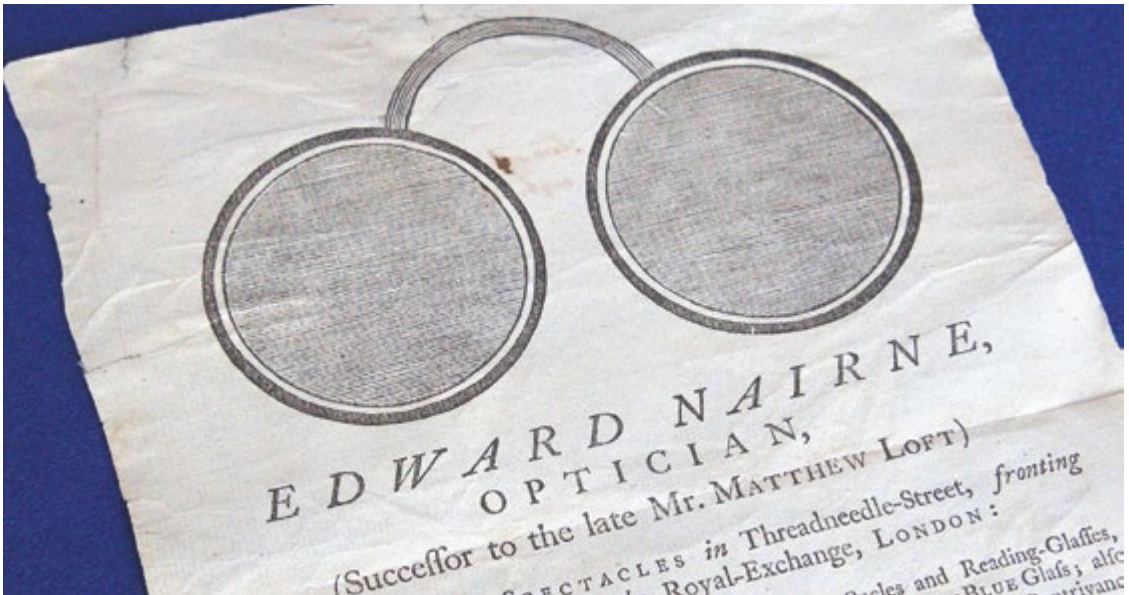
Kalmin Pohjois-Amerikan matkan aineistot

Olen valinnut kokoelma-aarteekseni talousopin professori, tutkimusmatkailija Pehr Kalmin (1716–1779) Pohjois-Amerikan matkaan liittyviä aineistoja. Kalm oli kansainvälisesti tunnetuimpia suomalaisia omana aikanaan. Hänen merkittävimpana saavutuksenaan voidaan pitää vuosina 1753–1761 ilmestynyttä matkakertomusta *En Resa til Norra America*, joka käännettiin tuoreeltaan muun muassa englanniksi ja saksaksi. Kalm kuvaa matkakertomuksessaan paitsi luontoa myös ihmisiä ja kulttuuria.

KUVAT SUVI KINGSLEY

1
2

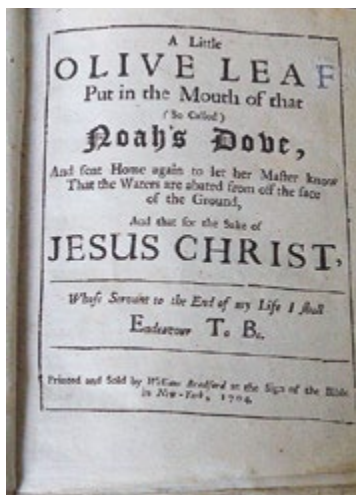
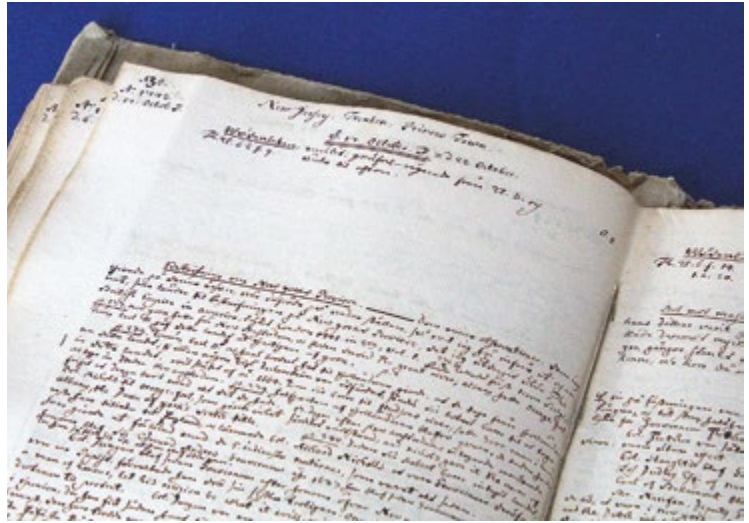

1. Pohjois-Amerikan matkan jälkeen Pehr Kalm aloitti toimintansa Turun akatemian talousopin professorina. Ensimmäinen hänen johdollaan tarkistettu väitöskirja tarkasteli amerikkalaisia tuohikanootteja. Väitöskirjaa puolusti Anders Chydenius.

2. Kalm matkusti Pennsylvaniaan Englannin kautta. Hän vietti Englannissa puoli vuotta ja käytti aikansa muun muassa kielipointoihin. Hän teki myös tärkeitä hankintoja matkaa varten. Optikon mainos löytyi matkapäiväkirjan välistä, kääntöpuolella merkintä ”silmäläsit minulle”.

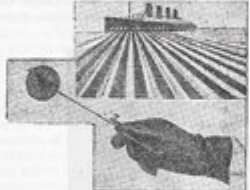
3. ja 4. Kalmien alkuperäisten matkapäiväkirjojen uskottiin tuhoutuneen Turun palossa, mutta 1800-luvun lopulla ylikirjastonhoitaja Georg Schauman löysi kuusi säilynyttä päiväkirjanidettä kirjastomme kokoelmista.

5. ja 6. Turun palosta säilyi myös muutamia Kalmille kuuluneita kirjoja, muun muassa kaksi kokoomanidettä amerikkalaisia traktaatteja, joista osa puuttuu Yhdysvaltain Kongressin kirjastosta. Niteet kuuluvat nykyään Kansalliskirjaston Aboica-kokoelmaan.

Tieteellisiä jättiläisunelmia.

„Jos toivomukset olisivat hevosia, niin kerjäläinen rautasäiliö”, sanoo eräs englantilainen sananlaji. Se mielikuvitusvoima, joka näihin sanoihin pukeutuu, ei ole verrattavissaakaan siihen suoranaisesti, joka toimittama ajatukset tiedonesta, historiasta, valtiotieteen ja laavelijoiden mielikuvitusmaailmaan aivoissa.

Yhdessä valtiotieteen kanssa kutsutaan „säteilyä koskevat” lauseita.

Tämän yhteydessä esitteen tähtausnäkö selvittääan joitakin tällaisia „jos”-sanailla alkavia oletuksia. Pari näistä voidaan kyllä sijoittaa mahdollisuuksien rajojen sisälle toisen jättäessä pelkiksi unelmiksi. Muna luonnosta siinä, ovatko ne mahdollisia toteuttaa tähti ei, ovat ne kuitenkin tässä hyviä mielikuvitusvoimia; nekin osoittavat, mitä sanota mahdollisuuksia merkitseä ihmisen asettaa ihmisen tulevaisuuden ratkaistavaksi.

Alarune esittoi sillä esittämällä, joka pidettiin aivan älyttömän englantilaisen tiedekustantajan luokissa Pariisissa. Esittelmästä pitäjän, sir William Ramsay, hämälä.

Tämän ajatuksen toteuttaminen onnistuu.

entle kysymyksen: mitä voitaisiin tehdä yhdellä sanalla radiolla, jos se olisi jokuksaan saatavissa?
„Jos”, sanoi sir William, „yhden radiossa-omien energia voitaisiin säilyttää ja käyttää kolmenkymmenen vuoden ajan, voitaisiin sillä 15 sotaväen nopeudella lakkaamaan

1 Helsingin kuvalehti :
kuvallinen aikakauslehti,
31.01.1912,
nro 2, s. 12

2 Helsingin kuvalehti,
3.2.2017,
nro 5, s. 2

HELSINGIN KUVALEHTI

HUVIEN OSASTO

<p>Grand Hotel Fennia</p> <p>Päivällismusiikkia klo 5—1/8 Illakonsertti klo 9—12</p> <p style="font-size: small;">suorittaa Kamarioskesteri Bisacchi</p>	<p>GRADIN</p> <p>Bulev.k. 2</p> <p>Hieno perheravintola. Juhlahuoneisto. Yksit. huoneita.</p> <p>Soittoa joka päivä.</p>	<p>KAISANIEMEN</p> <p>RAVINTOLAA</p> <p>SUOSITTELLAAN</p> <p style="text-align: center;">◆</p>	<p>Hotel Kämp</p> <p>Melkein tilavaa Ravintolaamme suositteluaan</p> <p>Päivällissoittoa 5—7. Illakonsertti 1/2 9—12</p>
<p>ALPPILA</p> <p style="text-align: center;">◆</p> <p>Joka ilta soittoa!</p>	<p>HOTELLI</p> <p>APOLLO</p> <p>RAVINTOLA</p> <p>Hauskimmalla paikalla. Kauniita huoneita. Hyvä ruoka.</p> <p>Päivällissoittoa 1/2 5—1/2 7. Illakonsertti 8—12.</p>	<p>Café de Paris</p> <p>Hyviä annoksia,</p> <p>hyvää soittoa.</p>	<p>Ravintola</p> <p>Operahalli</p> <p>It. Heikinkatu 3. Puh. 81. 2sookker.</p> <p>Pieniä annoksia ja à la carte tarjottua kaiken päivän.</p> <p>Pianohuone</p>

”Tämä on kulttuuri- ja historiatego!”

Helmikuussa liki kaksi miljoonaa sanomalehtisivua Suomen itsenäistymisen vuosilta avattiin verkkoon.

KIRJOITTAJAT :
TUULA PÄÄKKÖNEN, TIETOJÄRJESTELMÄASIAANTUNTIJA
JUKKA KERVINEN, TIETOJÄRJESTELMÄASIAANTUNTIJA

PITKÄ ODOTUS PALKITTIIN

Tutuksi tullut rajavuosi 1910 eteni kymmenellä vuodella, kun Kansalliskirjasto avasi digitoidut sanoma- ja aikakauslehdet vuoteen 1920 helmi-kuun alussa. Kertaheittolalla liki kaksi miljoonaa uutta sivua avattiin suuren yleisön käytettäväksi verkkoon.

Kun aineistot avautuivat digi.kansalliskirjasto.fi -palveluun, peruskäyttäjämäärä melkein nelinkertaistui aiemmista päivistä. Avausräntäyksen jälkeenkin palvelua on käytetty enemmän kuin vuosi sitten.

Suomi 100-juhluvuosi luonnollisesti kiihdytti kiinnostusta Suomen itsenäistymisen ajan historiallisiin kulttuuriperintöaineistoihin, mutta aineistojen avaamista on asiakaspalautteen perusteella odotettu jo pitkään. Tärkeänä pidettiin etenkin vuosien 1917–1918 lehtien merkitystä suomalaisen identiteetin syntyhistoriassa.

Suuren yleisön kiinnostuksen lisäksi, laajat digitaaliset aineistot, kuten sanoma- ja aikakauslehdet, ovat myös monipuolista aineistoa tutkimus- ja opetuskäyttöön. Tutkimuksessa aineistoihin löydetään uusia tulokulmia ja visualisointeja, ja vanhojen lehtiaineistojen avulla opettajat voivat opastaa uusia sukupolvia lähteiden käyttöön ja opettaa kriittistä medialukutaitoa.

PURJELAIVOJA JA HISTORIABLOGGAUSTA

Aineistojen käyttötarkoituksia on löytynyt sukututkimuksesta ja paikallishistoriasta, tutkimukseen ja yleiseen kiinnostukseen eri lehtiä kohtaan. Eräs käyttäjä on esimerkiksi tehnyt analyysiä suomalaisista purjelaivoista kautta aikojen ja kerännyt yksityiskohtaisia tietoja eri lähteistä omille kotisivuilleen.

Kyseisinä vuosina on ilmestynyt lukuisia lehtiä, joiden toimitukset

hyötyvät siitä, että heidän arkistonsa ovat nyt sekä heidän itsensä että nykylukijoiden käytettävissä. Vanhoista uutisista voi saada näkökulmaa nykyhetken uutisiin.

Suomen luetuimmat bloggaajat myös innostuivat aineistoista ja mm. Jukka Kemppinen blogissaan pohti avausta ja sen taustoja. Osa historia-aiheisista blogeista sai uutta lähdemateriaalia, jota he voivat avata lukijoilleen, kuten saattoi nähdä vaikkapa Tsaarin Helsinki blogista tai FT Anna Kortelaisen kolumnista ”Justiinsa tänään vuonna 1917” Turun Sanomissa.

Digitaaliset aineistot ovat kiinnostaneet myös ulkomailla. Esimerkiksi Victoria & Albert -taide ja design museo Lontoossa tulee käyttämään yhtä pienpainateaineiston ku-

”Mahtavaa :) Vielä kun saisi 1921–1950 lehdet verkkoon!”

vaa uuden näyttelynsä julkaisussa.

Myös tuttu joukkoistamistointo eli leikkeiden kerääminen digitoiduista aineistoista sai uutta suosiota, kun aineistoa tuli tarjolle lisää. Reilun kuukauden aikana oli uudemmissa sanomalehtiaineistoista kerätty jo yli 5500 kiinnostavaa uutista, mainosta tai muuta erikoisuutta. Sanomalehtien osalta näitä leikkeitä on tehty kaikkiaan jo yli 50 000 ja onkin kiinnostavaa päivittäin seurata minkälaisissa teemoissa käyttäjien aineistohaut ja leikevalinnat pyörivät.

MITEN TÄSTÄ ETEENPÄIN?

Kansalliskirjasto neuvottelee teki-jänoikeusjärjestöjen kanssa tuo-

reempien, esim. aina vuoteen 1949 asti olevien lehtiaineistojen käyttöoikeuksista. Laadukkaan digitointityön osat, joihin kuuluvat mm. alkuperäisten skannattujen sivukuvien käsittely, aineiston automaattinen rakenteinen analyysi ja vielä tekstintunnistus, mahdollistavat monipuolisen hyödyntämisen. Hyötyä saa sekä aineistojen esitysjärjestelmä ja sitä kautta kaikki käyttäjät että tutkijat.

Lisäksi digitaalisuus näkyvä muissakin Kansalliskirjaston kokoluokissa. Finna.fi -portaali mahdollistaa Suomen arkistojen, museoiden ja kirjastojen tietojen löytämisen ja uusia aineistotyyppisiä talletetaan ja kerätään jatkuvasti eri taustajärjestelmiin.

Aineistoja kehitetään ja rikastetaan myös Kansalliskirjaston tutkimus- ja kehitysohjelmilla. Tällä hetkellä digin osalta luommekin mahdollisuuksia avata aineistoja tutkimuskäyttöön HAKA-tunnistautumisen kautta ja pilotit käynnistyvät jo tämän vuoden aikana. Tällöin rajatussa käytössä olevia aineistoja voisi avata tutkijoille ja näin edistää mm. tällä hetkellä hyvinkin aktiivista digitaalisen humanismin tutkimuslinjaa, jolle Helsingin yliopistossa on jo oma opetuskokonaisuus.

Vielä kevään aikana avaamme digissä avoimen datan sivuston, jonka kautta kuka tahansa voi, vastattuaan pariin kysymykseen, ladata digitoidujen aineistojen aineistopakettia aina vuoteen 1910 asti.

On hyvä kuitenkin huomata, että aineistoa, jota ei ole digitoitu, voi käydä lukemassa vapaakappalekirjastojen kulttuurityöasemilla eri puolella Suomea ja vaihtoehtoisesti mikrofilmiltä tai alkuperäisinä.

Palautetta voi antaa digi.kansalliskirjasto.fi -palvelun kautta.

KUINKA VERKKOA ARKISTOIDAAN ?

Jo nyt merkittävä osa Webin sisällöstä on kadonnut tai muuttunut. Siksi sen arkistointi on äärimmäisen tärkeää.

JUHA HAKALA
ERITYISASiantuntija
Kansalliskirjasto

HAASTE 1: LAINSÄÄDÄNTÖ

Kansalliskirjasto on haravoinut kotimaista verkkoaineistoa elektroniseen vapaakappalekokoelmaan Kulttuuriaineistolain⁴ takamalla mandaatilla jo 10 vuoden ajan. Verkkoarkistoa⁵ koskevat linjaukset ovat lain luvussa 3, jonka mukaan Kansalliskirjaston tehtävänä on ohjelmallisesti hakea ja tallentaa yleisön saatavilla olevaa verkkoaineistoa tietoverkoista. Haettavaan ja tallennettavaan verkkoaineistoon tulee sisällyttää edustavasti ja monipuolisesti tietoverkoissa eri aikoina yleisön saatavilla olevaa aineistoa.

Arkistoidun aineiston alkuperäisyys on todennettavissa ja haravasovelluksen keräämistä metatiedoista ilmenee tiedostojen alkuperäinen osoite ja tallennusajankohta.

Haravointi on kopion tekemistä verkossa olevasta aineistosta, ja lupa kopiointiin on annettava Tekijänoikeuslaissa⁶. Sen 16 b §:n mukaan Kansalliskirjasto saa valmistaa kokoelmiinsa liitettäviksi kappaleita tietoverkoissa yleisön saataviin saatetuista teoksista. Julkaisija ei siis voi määrätä verkosta poistamaansa aineistoa poistettavaksi myös arkistosta. Poistoja on tehty pyynnöstä tai kirjaston omasta aloitteesta, jos haravoitu aineisto on ollut laitonta ja/tai asetettu yleisön saataville vahingossa.

Kotimaista verkkoa ei haravoida kattavasti, vaan keruu perustuu suunnitelmaan, jota päivitetään tarvittaessa. Suunnitelman nojalla voidaan toteuttaa merkittäviin tapahtumiin keskittyviä erilliskeräyksiä.

Vaikka Web on sitten Kulttuuriaineistolain säätämisen kasvanut valtavasti ja muuttunut esim. sosiaalisen median ansiosta myös sisällöllisesti, haravointia koskevia lain päivitystarpeita ei ole havaittu. Mutta esimerkiksi niissä maissa, joissa WWW-palvelimen haravointi edellytti julkaisijan lupaa, muutoksia on jouduttu tekemään.

Joissakin maissa erillinen lainsäädäntö ei ole ollut tarpeen. Esimerkiksi Internet Archiven toiminta perustuu julkishallinnon sivujen osalta Yhdysvaltojen Freedom of Information Actiin⁷ ja muilta osin USA:n tekijänoikeuslainsäädännön Fair use -periaatteeseen. Sen antama mandaatti on heikko: julkaisija voi kieltää sivujensa haravoinnin, tai

VERKKOARKISTOJEN MERKITYKSESTÄ

Webillä on ikää vasta noin 25 vuotta. Ensimmäiset vuodet se kasvoi hitaasti, mutta tätä kirjoitettaessa Internetiä käyttää noin 80 % teollistuneiden maiden väestöstä ja noin 40 % kehittyvien maiden väestöstä. Heille on tarjolla tietoa ja disinformaatiota noin 1.2 miljardilta WWW-palvelimelta¹.

Tiedonhaku Webistä on kuin paleletkusta juomista, sillä erotuksella että Web-yhteyden avattuaan voi vain harvoin olla varma siitä mitä saa. Verkon sisältö muuttuu koko ajan: tieteellisten artikkeleiden elektronisia lähteitä tutkittaessa on havaittu, että merkittävä osa viitatuista aineistoista on kadonnut tai muuttunut²³. Tämä Webin epävakaus on jo nyt merkittävä ongelma ja se tulee pahenemaan, ellei aineistoja arkistoida kattavasti ja luotettavasti. Tähän tarvitaan lakeja, sovelluksia ja niiden käyttäjiä.

WEBIN ARKISTOINTI

Webiä arkistoidaan kehittämällä sovellus, jolla haravoidaan verkosta sivuja antamalla sille syötteenä joukko URL-osoitteita. Haettuaan nämä sivut ohjelma poimii niistä uudet osoitteet ja hakee lisää sivuja, joista poimitaan seuraava erä URL-osoitteita. Näin jatketaan, kunnes uusia sivuja ei annettujen keruehtojen rajoissa enää löydy. Haravoidut sivut ja metatiedot kuten aika ja URL-osoite tallennetaan, ja rakennetaan arkistolle käyttöliittymä.

vaatia arkistoitujen sivujen poistamista.

Suomen lainsäädännön nojalla aineistoa voidaan haravoida maksumuurin takaa tai sivuilta, joille pääsy on haravaroboteilta normaalisti kielletty. Mutta eväät loppuvat Suomessakin kesken esim. silloin, kun ainoastaan suomalaiselle yleisölle tarkoitettu verkkojulkaisu on ulkomaisella palvelimella maksumuurin tai rekisteröitymisen takana ja julkaisija ei ole suomalainen.

Koska verkkoarkistot ovat henkilörekistereitä, kansalliset tietosuojalinjaukset ovat saattaneet jopa estää verkkoarkiston käytön kokonaan. Vaikka verkkoaineiston saisikin Tekijänoikeuslain nojalla kopioida, aineiston käyttöön asettamista voidaan silti rajata; esimerkiksi Suomessa arkistoon pääsee vain tähän tarkoitetuilta vapaakappalekirjastojen työasemilta.

Ja osa verkkoaineistoista ei ole haravoitavissa, mutta Suomessa tätä aineistoa voidaan vaatia luovutettavaksi. Pyynnöt ovat keskittyneet kirjoihin ja verkkolehtiin, joita ei käytön rajoitusten vuoksi olisi mahdollista kerätä tai keräyksen mahdollistaminen olisi liian hankalaa.

HAASTE 2: TEKNIikka

Internet Archive -verkon arkistointia tehneet kirjastot (kuten Kansalliskirjasto) perustivat vuonna 2003 International Internet Preservation Consortiumiin eli IIPC:n⁸. Se on *a membership organization dedicated to improving the tools, standards and best practices of web archiving while promoting international collaboration and the broad access and use of web archives for research and cultural heritage*.

IIPC:n osallistuvien organisaatioiden työkaluohjelmistoiksi ovat vakiintuneet alun perin Internet Archiven kehittämät Heritrix-harava⁹, Wayback Machine -ohjelmisto¹⁰ ja sen pohjalta kehitetty Open Wayback -käyttöliittymäsovellus¹¹. Näillä välineillä voidaan tuottaa ja käyttää jopa koko Webin kattavaa Internet Archivea; Suomen verkkoarkisto ei siten ole aineistomäärän osalta mikään suuri tekninen haaste.

Mikään haravasovellus ei poista sitä ongelmaa, että haravoitavan aineiston paikallis-

taminen esimerkiksi sosiaalisen median palveluista tai muista kuin kansallisista verkkomaineista voi olla vaikeaa. Suomessa vallinnan apuna on käytetty mm. kielentunnistusta sekä keräyskohteiden (lähtölinkkien, seedien) suunnittelua ja tunnistamista.

Vaikka ohjelmistoilla on puutteensa, verkkoarkistojen kattavuutta rajoittaa käytännössä eniten saatavilla olevien ”haravakoneen kuljettajien” määrä. Vaikka haravasovellukset ovat robusteja ja selviävät monista ongelmatilanteista itse, haravoinnissa tarvitaan ihmisen ohjausta ja valvontaa. Haravoinnin aloitussivujen määrä lienee tärkein yksittäinen arkiston kattavuuteen vaikuttava tekijä, ja niidenkin keruussa tarvitaan myös ihmis-työtä, eritoten erikoiskeräyksissä.

90-luvun lopulla epäiltiin Webin kasvavan niin suureksi, ettei verkkoarkistoja olisi enää teknisesti mahdollista kerätä. Tallennustekniikat ovat kuitenkin kehittyneet nopeasti. Internet Archivessa oli maaliskuussa 2017 mennessä 279 miljardia Web-sivua¹², ja kasvunvaraa on vielä paljon.

Emme tiedä, miten suuri osuus kaikesta verkkoaineistosta on saatu talteen Internet Archivessa ja kansallisissa verkkoarkistossa. Suomalaisilta tutkijoilta saadun palautteen mukaan Kansalliskirjaston ylläpitämä verkkoarkisto kattaa suomalaisen aineiston Internet Archivea paremmin. Muissa verkkoa arkistovissa maissa tilanne lienee sama, vaikka emme tiedäkään onko Internet Archiven haravointipolitiikka tasapuolista¹³.

Kansalliset verkkoarkistot ovat tärkeitä vahvan juridisen perustansa ansiosta: julkaisija ei voi määrätä niihin tallennettua aineistoa poistettavaksi. Akilleen kantapää on arkistojen heikko käytettävyyys; ne voivat olla rajattuja vain tutkijoille ja pääsy aineistoon voi olla vain tietyiltä työasemilta. Nämä rajoitukset ohjaavat käyttäjät Internet Archiven tai muihin vapaasti käytettäviin arkistoihin.

Vapaasti käytettävät verkkoarkistotkaan eivät tarjoa kokotekstihakua, vaan usein ainoa hakumahdollisuus on verkkosivun alkuperäinen osoite. Jos tekstihaku on sallittu, se on voitu rajata esimerkiksi tiettyihin teemoihin joiden mukaan sivustot on ryhmitelty.

VERKKOARKISTOJEN TULEVAISUUS

Web on tärkeä tiedonlähde, mutta se on myös epäluotettava. Webissä julkistetun tiedon laadulle verkkoarkistot eivät voi mitään, mutta ainakin ne voivat tarjota asiakkailleen verkossa julkistetun sivun taatusti alkuperäisessä muodossa – sen lisäksi että arkistot tallentavat myös myöhemmät versiot samasta sivusta.

Nykyiset verkkoarkistot ovat otoksia, joiden kattavuus voi vaihdella paitsi arkistosta toiseen, myös samassa arkistossa eri vuosina. Kukaan ei tiedä, mikä taso olisi tulevaisuuden asiakkaiden kannalta riittävä. Emme myöskään pysty arvioimaan, mitä muuta kenties tulisi kerätä verkkosivujen lisäksi. Pitäisikö arkistoihin tallentaa esimerkiksi Web-sivustojen vuosittaisia käyttötilastoja? Tai taustatietoa siitä, mikä jonkin arkistoidun sivuston ”yhteiskunnallinen” rooli oli? Vai jätämmekö tämän tehtävän Webin historioitsijoille?

Resursointiratkaisuja tehtäessä on muistettava, että verkkoarkisto muuttuu korvaamattomaksi viimeistään silloin, kun sen sisältämä aineisto ei syystä tai toisesta ole enää muualla käytettävissä. Perinteisille julkaisuille on tarjolla vaihtoehtoisia kanavia kuten muita kirjastoja vuosien ja vuosikymmenienkin ajan, ja vapaakappalekokoelmien puutteita voidaan paikata jälkikäteen. Webissä aineiston hankkiminen ei sen kadottua enää onnistu.

LISÄTIETOJA

Verkkoarkistojen historiaan painottuva

artikkeli: Hakala, Juha. Kuinka verkko arkistoitui. Tietolinja 1/2017. Elektroninen julkaisu, saatavissa osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201702151604> [tarkistettu 2017-03-28]

Uunituore Web-historian käsikirja: Brügger, Niels & Schroeder, Ralph [eds]. The Web as history. London: UCL Press, 2017. Elektroninen julkaisu, saatavilla osoitteesta <http://discovery.ucl.ac.uk/1542998/1/The-Web-as-History.pdf> [tarkistettu 2017-03-30]

VIITTEET

- 1 <http://www.internetlivestats.com/total-number-of-websites/>
- 2 <http://dx.doi.org/10.1371/journal.pone.0115253>
- 3 <http://dx.doi.org/10.1371/journal.pone.0167475>
- 4 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071433>
- 5 <http://verkkoarkisto.kansalliskirjasto.fi/va/>
- 6 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>
- 7 [https://en.wikipedia.org/wiki/Freedom_of_Information_Act_\(United_States\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Freedom_of_Information_Act_(United_States))
- 8 <http://www.netpreserve.org/>
- 9 <https://webarchive.jira.com/wiki/display/Heritrix>
- 10 https://en.wikipedia.org/wiki/Wayback_Machine
- 11 <http://www.netpreserve.org/openwayback>
- 12 <https://archive.org/about/>
- 13 <https://www.forbes.com/sites/kalevleetaaru/2016/01/18/the-internet-archive-turns-20-a-behind-the-scenes-look-at-archiving-the-web/>

KANSALLIS-
KIRJASTO
LUKUINA
2016

Helsinki

Salo

115

HYLLYKILOMETRIÄ AINEISTOA

3 000 000

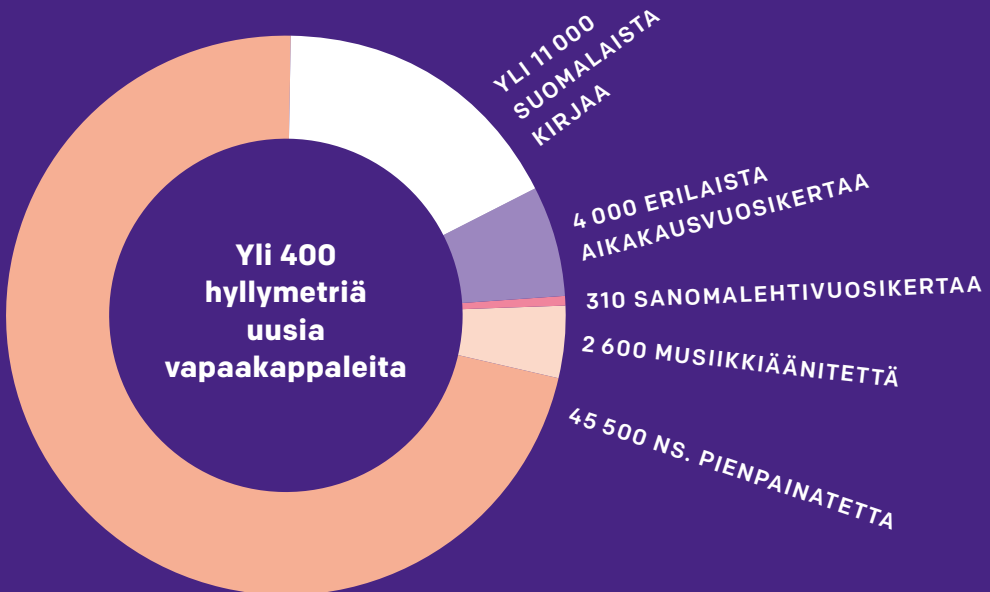
KIRJAA

3 000 000

MUUTA JULKAISUA

7 400

UUTTA TEOSTA HUMANISTISILTA
TUTKIMUSALOILTA

Aina kun on arkistossa käynyt, tuntuu että ei ole päivä turhaan mennyt”, sanoi ystäväni kahvikupin äärellä. Saman voisi sanoa myös kirjastosta. Koskaan ei tunne tuhlanneensa aikaa, kun on viivähtänyt kirjastossa.

Lapsuudessa vanhat puhuivat ”lainastosta”. Nimityksessä korostuu toiminta, lainaaminen. Minä olen aina puhunut ”kirjastosta” – paikasta, jossa on kirjoja. Ero on suuri. Niin kuin Kansalliskirjaston deivisissä sanotaan, kirjasto on ”Otium Sapientis” – viisaan lepo.

Kirjasto ei vaadi lainaamista. Kirjastossa voi myös vain olla, ja silti siellä viisastuu, sillä kirjastot opettavat myös arkkitehtuurillaan, joka on pyhitetty ajattelemiselle. Wim Wendersin elokuvassa *Der Himmel über Berlin* (epäonnistuneesti käännetty nimellä *Berliinin taivaan alla*) yksi suurimmista kohtauksista sijoittuu kirjastoon. Enkelit kuuntelevat kirjastossa istuvien kuolevaisten ajatusäänien sorinaa, joka muodostaa valtavan intellektuaalisen sinfonian.

Wendersin elokuva tapahtuu suurelta osin Berliinin Potsdamer Platzilla ja sen ympäristöissä. Suuri kirjasto on Staatsbibliothek zu Berlinin osasto nimeltä Haus Potsdamer Strasse, ja ranskalainen kuvaajanero Henri Alekan ikuisti sen Wendersin elokuvaan innoittuneesti leijallevalla kameralla. Kun elokuva tehtiin, muuri jakoi Berliinin vielä kahteen osaan, ja Potsdamer Platz oli jättömaata.

Yhdessä elokuvan mieleenpainuvimmista kohtauksista vanha mies kulkee jättömaalla ja pohtii: ”Tämä oli kerran Potsdamer Platz”. Hän sijoittaa ajatuksiinsa soraiselle kentälle kaikki ne liikkeet ja kahvilat ja kadunkulmat, jotka hän tunsikin tarkoin ennen sotaa. Elokuvan nyt-hetkessä, 1980-luvulla, vanhus etsii pieniä merkkejä siitä, minkä suurvaltapolitiikka ja sota ovat pyyhkäisseet maan päältä.

Meidän nykyhetkessämme muuri on murtunut ja Potsdamer Platzin alueella on asuinalue korkeine rakennuksineen. Se ei ole enää hylättyä maata mutta ei myöskään se seutu, jolla elokuvan vanhus vietti nuoruutensa vilkkaita päiviä.

Taivas Rotundan yllä

SIRPA KÄHKÖNEN
ON KIRJAILIJA JA
KANSALLISKIRJASTON
AHKERA KÄYTTÄJÄ

Mutta kirjasto on yhä sama – ja elokuvan ilmestymisaikaan, vuonna 1987, se oli aivan nuori kirjasto vielä.

Wenders kertoo kokonaisen maanosan lähihistorian rakennusten ja rakennelmien kautta; muurin, kirjaston ja betonisen väestönsuojabunkkerin. Mutta yhtä merkityksellisiä kuin konkreettiset rakennukset elokuvassa ovat myös niiden poissaolot, ne tyhjät kohdat, joita sota ja muut hävitysvimmat ovat jättäneet kaupunkeihin. Nimenomaan Wendersiltä olen oppinut sen herkkyyden, jolla olen aistinut kadonneiden pyhäkköjen ja maallisten rakennelmien jälkikuvia kaupunkien struktuureissa. Synagogan ääriviivat hampurilaisen torin kiveyksessä, aurinkoinen puisto hävitetyn kirkon paikalla Pietarissa.

Olen itse menettänyt kotitaloni 1960-1970-lukujen hävitysaalossa. Minulla ei ole yhtään taloa, johon palata muistamaan mennyttä. Siten olen samanlainen kuin Wendersin elokuvan hauras vanhus, joka lyhyin askelin mittaa jättömaata ja pohtii, oliko tutun kahvilanpitäjän terassi juuri tässä. Menneisyyteni on kiinnittynyt puuarkkitehtuuriin, joka oli helppo pyyhkäistä maan pinnalta.

Siksi olen kiinnittynyt Kansalliskirjaston rakennukseen, johon tulini ensi kerran vuonna 1984. Rakastuin kiihkeästi saman tien – kun nousin Rotundan fossiilien kirjomia portaita teräskaarisen lasikaton alle, tunsin tulleeni taivaaseen. Tunnetta vahvisti se, että rakennus puhui ikuisuuden kieltä; se lupasi olla aina minulle olemassa. Mutta ikuisuuslupaukset eivät päde 2000-luvulla. Olen alkanut pelätä, että jonakin päivänä yksi maailman kaudenimmista rakennuksista on eksklusiivinen klubi, jonka jäseneksi en kelpaa.

Olen kasvanut ihmiseksi siksi että vanhat veivät minut lainastoon ja pitivät kirjojen lukemista tärkeänä, vaikka ei olisi varaa ostaa niitä. Ja olen kasvanut kirjailijaksi siksi, että olen saanut viettää aikaa Kansalliskirjastossa, talossa joka on kuviteltu yhtä paljon kuin todellinen; kuviteltu parhaaksi mahdolliseksi, johon mahtuvat kaikki todet ja epätodet, maailmat ja ei-maailmat sisäkkäin.

F.m. 1.115
Dominikaaniveljien
messukirjan
koristelua 1200-luvun
jälkipuolelta. /
Fragmenta membra-
nea -kokoelma,
Kansalliskirjasto

**UNESCON MAAILMAN
MUISTI -REKISTERIIN
KANSALLISKIRJASTON
AINEISTOJA**

Unescon kansalliseen Maailman muisti -ohjelmaan on valittu Kansalliskirjaston aineistoja. Kansalliskirjas-

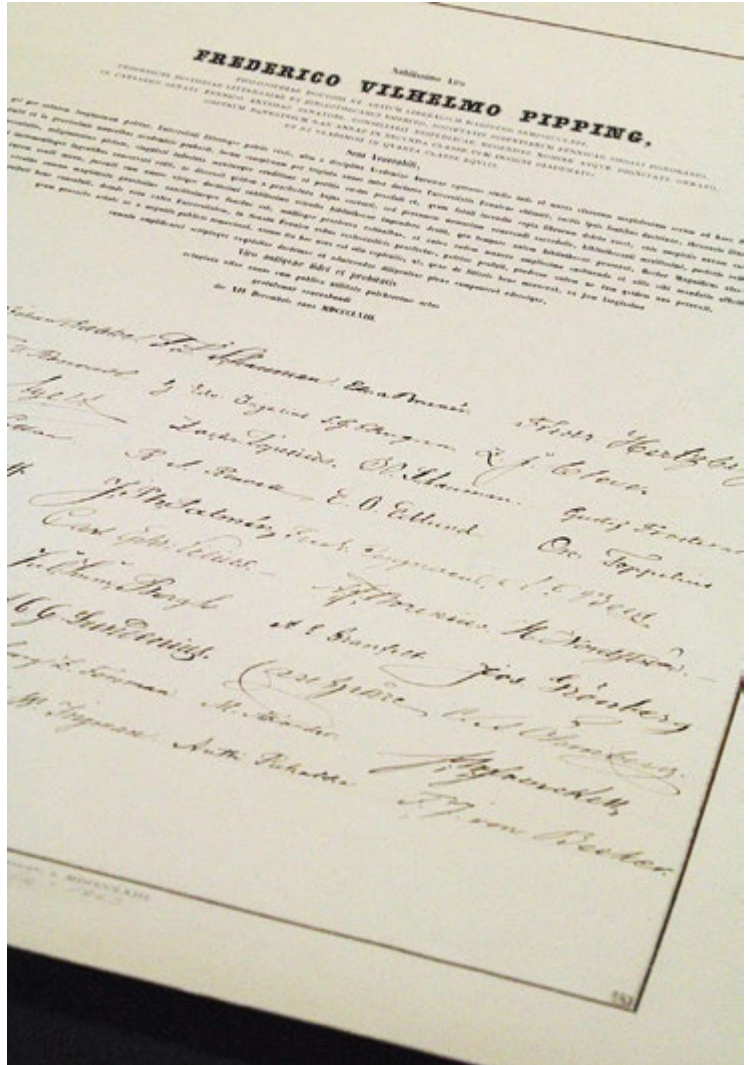
tosta rekisteriin lisättiin huhtikuussa Monrepos'n kartanon eurooppalainen "arts et lettres" -kirjasto, Fragmenta membranea -kokoelma, joka sisältää 9 319 pergamenttilehteä noin 1400:sta keskiaikaisesta kirjasta, ja Zacharias Topeliuksen arkistoaineisto yhdessä SLS:n kanssa.

Maailman muisti -ohjelma pyrkii suojelemaan maailman arkisto- ja kirjastoperintöä, parantamaan sen saavutettavuutta sekä lisäämään tietoisuutta tämän perinnön olemassaolosta ja merkityksestä. Suomen kansallinen komitea vastaa ohjelman kokonaisvaltaisesta toteuttamisesta Suomessa.

Professori Heikki A. Reenpää Kansalliskirjaston lahjoitustilaisuudessa.

Aineistossa on mukana kirjastonhoitaja, senaattori Fredrik Wilhelm Pippingille hänen eläköityessään luovutettu adressi, jossa Suomen kaikki silloiset johtohenkilöt kunnioittavat Pippingin elämäntyötä omakätisin nimikirjoituksin. Pippingin merkitystä kansalliskokoelman muodostumisessa ei voi vähätellä ja adressi on hieno osoitus siitä.

Professori Heikki A. Reenpäältä toinen merkittävä kirjalahjoitus Kansalliskirjastolle

Uuden lahjoituksen myötä vuonna 2004 saatu Reenpään kokoelma täydentyy noin 1 000 nimekkeellä, mukaan lukien myös muutamalla ennen tuntemattomalla ja kansalliskokoelmasta puuttuvalla julkaisulla.

Lahjoitus sisältää mm. kaksi tutkija Sigfrid Aronus Forsiukselle (noin 1560–1624) kuulunutta kirjaa sekä

noin 1 000 pienpainatetta 1800-luvulta ja 1900-luvun alusta, joiden joukossa on mm. laaja kokoelma typografisesti kiinnostavia ruokalistoja.

Muita erityisen merkittäviä aineistoja ovat mm. Eino Leinon ja hänen veljiensä arkisto käsittäen kirjeenvaihtoa ja muita dokumentteja sekä *Kirjan elämä – Bokväsen*

-kokoelma, joka sisältää kirjakauppaa, kustantamista ja kirjapainotaitoa käsittelevää käsikirjastoa.

Professori Heikki A. Reenpää (s.1922) on pitkäaikainen Otavan toimitusjohtaja ja hallituksen puheenjohtaja. Hänen vuonna 2004 tekemänsä kirjalahjoitus on yksi arvokkaimmista Kansalliskirjaston saamista lahjoituksista kautta aikojen. Kolmen sukupolven aikana kerätty Reenpään yksityiskirjasto käsittää noin 20 000 nidettä historiallista arvokirjallisuutta.

Lahjoitettu aineisto tuodaan asiakaskäyttöön lähivuosien aikana.

Sibeliuksen kootuissa teoksissa julkaistiin uusi nide

Koottujen teosten 28. nide sisältää Sibeliuksen viulukonsertton version viululle ja pianolle.

Sibeliuksen konsertto viululle ja orkesterille tunnetaan kahtena versiona, joista ensimmäinen valmistui vuoden 1904 alussa ja jälkimmäinen, muokattu ja nykyisin yleensä kuultava versio keväällä 1905. Säveltäjä laati kummastakin versiosta myös pianopartituurin, mutta tällai-

Katkelma Sibeliuksen omakätisestä pianopartituurista. / Sibelius-museo, Turku

nen on säilynyt täydellisenä ainoastaan vuoden 1905 versiosta.

Konsertton viululle ja pianolle laaditut versiot eivät oikeastaan ole sovituksia, sillä ne valmistuivat jo ennen orkesteriversioita, harjoituskäyttöön: solistin oli voitava harjoitella teosta pianon kanssa ennen astumistaan orkesterin eteen. Tällainen käyttötarkoitus pianopartituurilla on yhä, mutta versiota viululle ja pianolle voidaan hyvin esittää myös itsenäisenä konserttinumerona. Pianon osuus on täysipainoinen ja orkestraalisen rikas.

Kootuissa teoksissa julkaistuun

niteeseen JSW II/1A sisältyy konsertton lopullinen versio kriittisenä editiona, varhaisversion ensimmäisen osan säilyneet pianopartituurikatkelmat faksimileinä ja toinen ja kolmas osa käsikirjoitusten pohjalta laadittuina rekonstruktioina. Konsertton kaksi täydellistä versiota viululle ja orkesterille julkaistiin koottujen teosten niteessä II/1 vuonna 2014.

Niteen on toimittanut Timo Virtanen.

Sibeliuksen koottuja teoksia julkaisevat Kansalliskirjasto, Sibelius-Seura ry ja kustannusyhtiö Breitkopf & Härtel (Wiesbaden).

Kurkistus menneen ajan viestintään

Aalto-yliopiston visuaalisen viestinnän muotoilun opiskelijat kävivät lehtori Tarja Niemisen johdolla tutustumassa Kansalliskirjaston pienpainatteisiin. Kirjastonhoitaja Eeva-Liisa Leppänen pienpainatekokoelmista esitteli mainoksia, kuvastoja, julisteita ja aikakauslehtiä vuosikymmenten ajalta, aina 1910-luvulta 1990-luvulle asti.

Vierailu on kuulunut jo monena vuonna peräkkäin Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun BA-ohjelman graafisen viestinnän historian kurssiin. Lehtori Niemisen mukaan pienpainatekokoelmien tarjoama ainutlaatuinen visu-

SUVI KINGSOLEY

aalinen kuvasto antaa opiskelijoille mahdollisuuden nähdä miten painetut julkaisut ovat aina peilanneet oman aikansa yhteiskuntaa, arvoja ja asenteita. ”Visuaalisen kulttuurin kehityskaaren tarkastelu parantaa medialukutaitoa ja sy-

ventää opiskelijoiden ymmärrystä siitä miten kuvallista viestintää ja sen eri keinoja on käytetty ja käytetään. Se herättää myös ajattelemaan millaisia kytköksiä menneen ja nykyisyyden välillä on”, hän kuvaili.

Sibeliuksen kriittinen editio soi Kansalliskirjastossa torstaina 11.5.

Helsingin Konservatorion oppilasorkesteri Helsinki Concordia soitti Pekka Helasvuon johdolla Sibeliuksen teokset *Impromptu* op. 5 nro 5 ja lopullisen version numeroiden 5–6 yhdistelmästä, *Der Liebende* op. 14 -teoksen varhaisversion, sekä *Suite mignonne* op. 98a ja *Andante festivo* JS 34B -teokset Kupolisalissa.

Konsertti oli samalla Sibeliuksen kootut teokset -hankkeen uuden niteen julkistamistilaisuus ja niteeseen sisältyviä sävellyksiä oli konsertissa esittelemässä uuden niteen toimittaja ja Jean Sibelius Works -tutkimusryhmän jäsen Tuija Wicklund. Niteen toinen toimittaja on Pekka Helasvuo.

Varhainen Plinius -painos Kansallis- kirjastolle

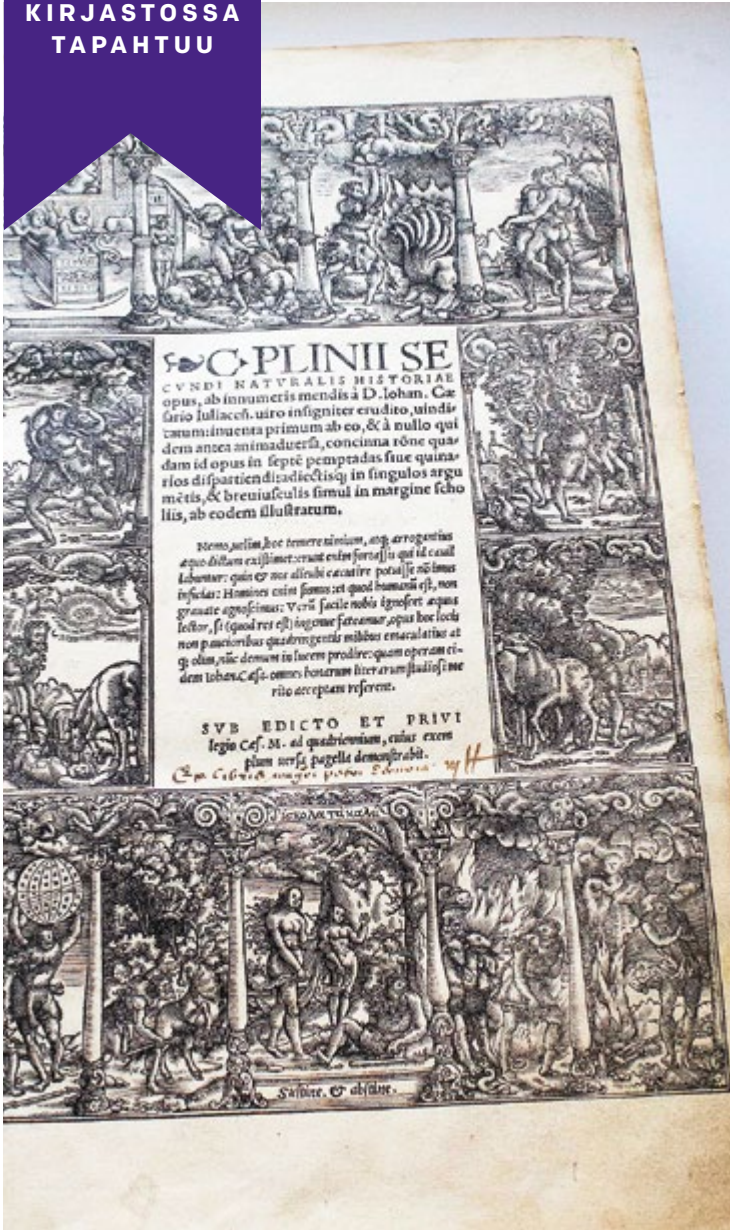
Professori Jussi Aron perikunta on lahjoittanut Kölnissä vuonna 1524 painetun Gaius Plinius Secunduksen (=Plinius vanhempi, k. 79 j.a.a.) teoksen *Naturalis historia* eli Luonnonhistoria Kansalliskirjastolle.

Latinankielinen teos valmistui vuonna 79 ja on ensimmäinen tunnettu luonnonhistoriaa käsittelevä teos. Se oli läpi keskiajan pitkälle 1500-luvulle asti länsimaisen kulttuurin perusteos luonnon- ja maantiedon tuntemuksessa.

Johannes Caesariuksen (k.1550) editoiman version Pliniuksen teoksesta tekee huomionarvoiseksi myös se, että teos on saanut keisarikunnan privilegion neljäksi vuodeksi, joka kielsi muilta kirjapainoilta ja kustantajilta lisäpainosten ottamisen. Kyse on siis varhaisesta tekijänoikeustapauksesta.

Kuntoarvion ja mahdollisen konservoinnin jälkeen teos saadaan asiakaskäyttöön.

Nimiösviivan kuparipiirroksiset esittävät Herkuleen elämää ja urotekoja.

TIINA LEHMİKOSKI-PESÄ

Kansalliskirjasto juhlii 100-vuotiasta Suomea

Juhlavuoden näyttävin kirjallisuus-hanke on Ylen Kirjojen Suomi, jossa Kansalliskirjasto on laajasti mukana. Kansalliskirjaston oma kam-

panja Vuosisatamme verkkoon haastaa suomalaiset osallistumaan talkoisiin, jossa kootaan Suomen historiaa digitaalisina aineistoina verkkoon. 100-vuotiasta Suomea juhlistetaan myös kahdella upealla näyttelyllä. Tervetuloa mukaan juhlistamaan Suomea! Lue lisää verkkosivuiltamme: www.kansalliskirjasto.fi/suomi100

Lautapelipäivä Kansallis- kirjastossa

Keskiviikkona 12.4.2017 kerääntyi Kansalliskirjaston Monrepos-saliin joukko lautapeli-asiantuntijoita tutkimaan Kansalliskirjaston kokoelmista löytyviä pelejä. Paikalle oli kutsuttu asiantuntijoita museoista, Suomen lautapeliseurasta sekä Helsingin kaupunginkirjastosta. Vanhimmat tarkastellut lautapelit oli painettu 1900-luvun alkupuolella ja niitä säilytetään Brummeria-

na-kokoelmassa. Uudempia vapaa-kappalekokoelmaan kertyviä pelejäkin oli nähtävillä. Pelaamista varten vanhimmista 1900-luvun alun peleistä oli tehty jäljenteet, uudempia pelejä päästiin kokeilemaan alkuperäisin pelimateriaalein.

Pelaamisen ohessa asiantuntijoita haastateltiin. Haastatteluissa ihmetyksen aiheiksi nousivat muun muassa lautapelaamisen valtaisa

suosio, lautapeli-aiheiset ja ajan-kohtaiset aiheet sekä vanhojen pelien pelitestausten ja sääntöjen puutteellisuus. Videon voi katsoa Kansalliskirjaston Youtube-kanavalta. Tekijänoikeuksista jo vapaiden lautapeli-aiheisten pelaamista pääsee kokeilemaan itsekin, koska joitain pelejä on digitoitu Doriaan (Doria → Kansalliskirjasto → Lautapelit). Sieltä pelejä voi tulostaa vaikka pelattavaksi.

NÄYTTELYT

ROTUNDA

Maailma on sana – suomalaisen aforismin vaiheita

17.2.2017–22.12.2017.

Näyttely esittelee suomalaisen aforistiikan vaiheita 1700-luvulta nykypäivään. Suomessa on rikas sananlaskuperinne, ja aforismi on ollut maassamme elinvoimainen kirjallisuudenlaji. Lajin edustajia ovat muun muassa Juhani Siljo, Edith Södergran, V. A. Koskenniemi, Erkki Melartin, Maria Jotuni, Mirikka Rekola, Paavo Haavikko, Erno Paasilinna, Helena Anhava ja Markku Envall.

Yhteistyössä:
Suomen aforismiyhdistys

GALLERIA

Tiellä sananvapauden

10.3.2017–22.12.2017

Tiellä sananvapauden on suomalaisen sananvapauden ja sensuurin muistikirja 1917–2017, joka avaa tien itsenäisen valtion sananvapaushistoriaan. Teoksen aikajanalla on yli 850 artikkelia, joita taustoittavat suomalainen sanomalehdistö, Kansalliskirjaston kokoelmat ja yli 30 haastateltua merkkihenkilöä. Näyttelyssä syvennytään sananvapauden muistikirjan sisältöihin ja kiellettyihin alkuperäisteoksiin. Näyttelyn johtavana teemana on kysymys, miksi Suomessa tuli sananvapauden kärkimää.

CAFÈ ROTUNDA

Kauneimmat kirjat 2016

24.3.–20.10.2017

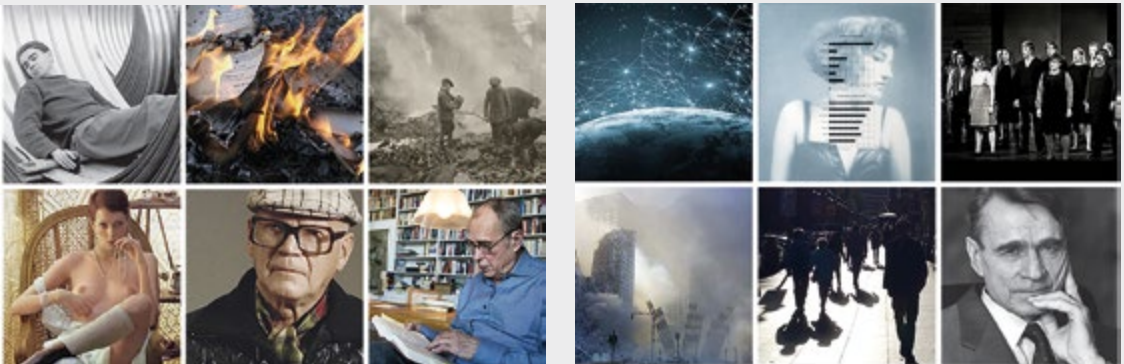
Yhteistyössä:
Suomen Kirjataiteen komitea

SLAAVILAINEN KIRJASTO

Kirkkotaiteen tutkimuksen venäläiset juuret

17.10.2016 –30.9.2017

Näyttelyssä tarkastellaan 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun tutkimuskirjallisuutta ja aikakautta, jolloin monitieteinen kirkollisen arkeologian opiala syntyi.

Suomi
Finland
100

VUOSISATAMME VERKKOON! -KAMPANJA TUKEE KULTTUURIPERINNÖN SÄILYTTÄMISTÄ JÄLKIPOLVILLE

Kirjallinen kulttuuriperintö digitaalisena kaikille

Kansalliskirjasto on käynnistänyt Suomen itsenäisyyden juhluvuoden kunniaksi laajan digitointiohjelman ”Suomen historian verkkokirjaston” rakentamiseksi. Tavoitteena on tuoda esiin suomalaisen yhteiskunnan ja hyvinvoinnin rakentamista, kulttuurielämää ja historian käännekohtia: sanomalehtiä, aikakauslehtiä, kriisiaikoihin liittyviä asiakirjoja, kaunokirjallisuutta, karttoja, nuottijulkaisuja sekä vanhinta ja harvinaisinta suomalaista kirjallisuutta.

Presidentti Sauli Niinistö ja rouva Jenni Haukio ovat digitointihankkeen suojelijoita.

Poliisihallitus on myöntänyt Helsingin yliopistolle rahankeruuluvan verkkokirjaston varainhankintakampanjaa varten vuosille 2015–2019, POL-2014-1178.

Maaliskuussa 2016 käynnistettiin *Vuosisatamme verkkoon!* -kampanjan yleisölle suunnattu osuus, jossa vedotaan kaikkiin kulttuuriperinnöstä kiinnostuneisiin kansalaisiin lahjoitusten saamiseksi.

Näin voit osallistua

Lahjoita verkkopankissa:

- Tee lahjoitus Helsingin yliopiston rahastojen tilille Nordea FI32 157230 000 30072.
- Kirjoita kohtaan ”Viesti” halutessasi lahjoituksen kohde. Merkitse viestiksi ”Suomi 100”, mikäli lahjoituksesi kohdistuu Vuosisatamme verkkoon! -kampanjaan. Yli 850 euron lahjoitukset ovat verovähennyskelpoisia.
- Tee online-lahjoitus
- Siirry Helsingin yliopiston rahastojen online-lahjoitussivulle: <https://onlinedonation.helsinki.fi/Onlinedonation/>
- Täytä lomake ja valitse kohdassa ”Lahjoitus. Lahjoituskohde”
- Valitse ”Rahastolahjoitukset” ja kohdassa ”Rahasto” Kansalliskirjaston kulttuuriperintörahasto
- Kirjoita kohtaan ”Viesti” halutessasi lahjoituksen kohde. Kirjoita viestiksi Suomi 100, mikäli haluat kohdentaa lahjoituksesi Vuosisatamme verkkoon! -kampanjaan.

Kiitämme kiinnostuksestasi kulttuuriperintöä kohtaan!

Lahjoita 10 euroa!

Lähetä tekstiviesti KANSALLISKIRJASTO numeroon 16499! (POL-2014-11-778)

PL 15 (Unioninkatu 36)
00014 Helsingin yliopisto
Sähköposti:
kk-viestinta@helsinki.fi

59. vuosikerta

Toimitus:

Päätöimittaja
Suvi Kingsley
kk-lehti@helsinki.fi

Toimituskunta:

Hanna Arpiainen
Mika Hakkarainen
Suvi Kingsley (pj.)
Katri Nissilä
Aija Vahtola
Maria Virtanen

Ulkoasu:

Jarkko Hyppönen

Paino:

Grano Oy, Helsinki

Osoitteenmuutokset:

kk-lehti@helsinki.fi

Kansalliskirjasto-lehti
verkossa:
issuu.com/kansalliskirjasto

Artikkelit löytyvät myös
Artosta, Finnasta ja Doriasta
arto.linneanet.fi
kansalliskirjasto.finna.fi
doria.fi

ISSN 1459-3467

HELSINGIN YLIOPISTO

A5 W1

Posti Green

